

Bruselj, 5. december 2025
(OR. en)

16065/25

JAI 1806
FREMP 366

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj: za generalno sekretarko Evropske komisije:
direktorica Martine DEPREZ

Zadeva: SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU,
EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU
REGIJ
Letno poročilo o uporabi Listine EU o temeljnih pravicah za leto 2025
Pregled izvajanja Strategije za okrepitev uporabe Listine o temeljnih
pravicah v EU

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2025) 751 final.

Priloga: COM(2025) 751 final

Bruselj, 5.12.2025
COM(2025) 751 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Letno poročilo o uporabi Listine EU o temeljnih pravicah za leto 2025

Pregled izvajanja Strategije za okrepitev uporabe Listine o temeljnih pravicah v EU

Letno poročilo o uporabi Listine EU o temeljnih pravicah za leto 2025

Pregled izvajanja Strategije za okrepitev uporabe Listine o temeljnih pravicah v EU

Kazalo

1. Uvod	2
2. Zagotavljanje učinkovite uporabe Listine v državah članicah.....	4
3. Opolnomočanje organizacij civilne družbe, zagovornikov pravic in delavcev v pravni stroki ..	10
4. Spodbujanje uporabe Listine kot vodila za institucije EU.....	16
5. Ozaveščanje ljudi o njihovih pravicah na podlagi Listine	19
6. Zaključek.....	21

1. Uvod

Leta 2025 obeležujemo 25-letnico Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljnjem besedilu: Listina)¹. Listina, razglašena 7. decembra 2000 v Nici, določa temeljne pravice vseh v Evropski uniji. V njej so ponovno potrjene in združene državljanske in politične pravice ter ekonomske in socialne pravice, ki so z njo prenesene v okvir EU. V Listini je poudarjena vloga temeljnih pravic kot temeljnih vrednot EU, ki jih morajo institucije EU in države članice EU spoštovati pri uporabi prava EU.

Evropska komisija je leta 2020 predstavila svojo **Strategijo za okrepitev uporabe Listine o temeljnih pravicah v EU (v nadaljnjem besedilu: strategija v zvezi z Listino)**², v kateri je priznala potrebo, da se pravice in načela iz Listine uresničijo v dobro vseh. **Strategija v zvezi z Listino**, ki se uporablja v obdobju od leta 2020 do leta 2030, **temelji na učinkovitem sodelovanju med Komisijo in deležniki, ki so ključni za krepitev izvajanja in uporabe temeljnih pravic**, tj. nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi organi, civilno družbo in zagovorniki človekovih pravic, delavci v pravni stroki ter institucijami EU. V strategiji je obravnavana tudi potreba po obveščanju javnosti o temeljnih pravicah in pravnih sredstvih, ki so na voljo v primeru kršitev temeljnih pravic.

V zadnjih letih je bil večji poudarek na spodbujanju in varstvu temeljnih pravic po vsej EU. Temeljne pravice iz Listine – ki vključuje človekovo dostojanstvo, svoboščine, enakost, solidarnost, pravice državljanov in sodno varstvo – so v središču zakonodaje in politik EU ter odražajo našo skupno zavezanost demokratični in pravični družbi. V prvih petih letih izvajanja strategije je bila sprejeta nova zakonodaja EU, ki varuje in spodbuja posamezne temeljne pravice³. V tej zakonodaji so podrobneje opredeljene nekatere obveznosti držav članic na področju temeljnih pravic, skupinam deležnikov, kot so neodvisni organi za temeljne pravice in civilna družba, pa je naložena naloga, da s svojo vlogo pri izvajanju ustreznega prava EU podpirajo uporabo Listine.

Kljub temu napredka na področju varstva temeljnih pravic ni mogoče šteti za samoumevnega⁴. Mehanizmi za zaščito teh pravic morajo biti ves čas učinkoviti, na vseh ravneh pa so potrebna stalna prizadevanja za zagotovitev in krepitev varstva pravic iz Listine.

Kdaj se Listina uporablja?

Z začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe leta 2009 je Listina pridobila enako pravno veljavnost kot Pogodbi⁵, ki sta pravo EU, na katerem temeljijo zakonodaja in politike EU.

¹ Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (UL C 326, 26.10.2012, str. 391).

² [COM\(2020\) 711 final](#).

³ Vključno z [aktom o digitalnih storitvah](#), [evropskim aktom o svobodi medijev](#), [direktivama o organih za enakost](#), [direktivo o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini](#), [direktivo o preglednosti plačil](#), [predlogom za revizijo direktive o pravicah žrtev](#) in [predlogom za prenovitev direktive o gradivu spolne zlorabe otrok](#).

⁴ Glej Poročilo o stanju pravne države za leto 2025, [COM\(2025\) 900 final](#), str. 1, in FRA, [Poročilo o temeljnih pravicah za leto 2025](#), str. 21.

⁵ Člen 6 Pogodbe o Evropski uniji (PEU).

Institucije, organi, uradi in agencije EU morajo Listino spoštovati pri vseh svojih dejavnostih, spoštovati pa jo morajo tudi države članice, ko izvajajo pravo EU⁶.

Države članice izvajajo pravo EU, kadar:

- uveljavljajo zakonodajo EU s sprejemanjem nacionalnih izvedbenih ukrepov,
- sprejemajo zakonodajo, v zvezi s katero pravo EU nalaga specifične obveznosti ali omogoča odstopanje od njih⁷,
- sprejemajo posebne ukrepe, namenjene prispevanju k doseganju cilja akta EU, kadar to dovoljuje zadevni akt,
- izvajajo programe financiranja EU v skladu s pravili EU o financiranju.

Letošnje poročilo o uporabi Listine je pomembna priložnost za pregled napredka pri izvajanju strategije v zvezi z Listino. V poročilu je predstavljen pregled ukrepov, sprejetih med letoma 2020 in 2025 za okrepitev uporabe Listine na ravni EU in v državah članicah. V njem so izpostavljeni tudi preostali izzivi v zvezi s tem, opredeljena področja, na katerih so potrebna dodatna prizadevanja, predlagana področja, ki jih je treba izboljšati, ter podprto tesnejše sodelovanje med institucijami EU, državami članicami in drugimi deležniki v drugi polovici izvajanja strategije.

Komisija je podatke za to poročilo zbrala prek **različnih ciljno usmerjenih posvetovanj** in poziva k predložitvi dokazov⁸. To poročilo temelji na kvalitativni oceni povratnih informacij iz posvetovanja, vključno s ciljno usmerjenimi spletnimi posvetovanji z (i) državami članicami⁹, (ii) informacijskimi točkami za Listino¹⁰, (iii) lokalnimi in regionalnimi organi¹¹, (iv) Evropsko mrežo nacionalnih institucij za človekove pravice (ENNHRI), evropsko mrežo organov za enakost (Equinet), evropsko mrežo varuhov človekovih pravic in njihovimi člani¹², (v) sodniki in drugimi delavci v pravni stroki, ponudniki izobraževanja v pravosodju in njihovimi mrežami¹³, (vi) službami Komisije ter (vii) Agencijo EU za temeljne pravice (FRA). Spletno posvetovanje s civilno družbo je bilo izvedeno prek platforme agencije FRA za temeljne pravice¹⁴, ki je bila uporabljena tudi za vrsto posvetovalnih sestankov¹⁵.

⁶ Člen 51(1) Listine.

⁷ Kadar države članice sprejemajo zakone na področju, na katerem EU nima pristojnosti in na katerem pravo EU ne obstaja, ne izvajajo prava EU in se Listina ne uporablja. Vendar so številne temeljne pravice, določene v Listini, določene tudi v nacionalnih ustavah in sodni praksi ter v Evropski konvenciji o človekovih pravicah, katere pogodbenice so vse države članice.

⁸ [Povejte svoje mnenje – vmesni pregled strategije za Listino](#).

⁹ Odgovore je poslalo 20 sodelujočih držav članic: AT, BE, BG, CY, DK, FI, FR, DE, HU, IE, IT, LU, NL, PL, PT, RO, SK, SI, ES in SE.

¹⁰ Odgovore je poslalo 12 sodelujočih informacijskih točk za Listino: AT, BE, HR, CY, FI, LV, LT, MT, NL, RO, ES in SE.

¹¹ 51 sodelujočih.

¹² 23 sodelujočih.

¹³ 112 sodelujočih.

¹⁴ [Civilna družba in platforma za temeljne pravice](#). Skupno je bil prejet 101 izpolnjen vprašalnik. Posvetovanje je bilo posredovano prek platforme agencije FRA za temeljne pravice. Platformo sestavlja več kot 1 000 organizacij civilne družbe, sindikatov, verskih organizacij, strokovnjakov, ki zastopajo akademske in raziskovalne ustanove, ter posameznih zagovornikov človekovih pravic.

2. Zagotavljanje učinkovite uporabe Listine v državah članicah

Države članice imajo ključno vlogo pri izvajanju in uporabi Listine, pri čemer nacionalni organi v celoti uveljavljajo temeljne pravice, kadar izvajajo pravo EU. Komisija se je zato v strategiji v zvezi z Listino zavezala, da bo **okrepila partnerstvo z državami članicami za zagotovitev učinkovitega izvajanja in uporabe Listine** s preprečevanjem kršitev temeljnih pravic, spodbujanjem ozaveščenosti o temeljnih pravicah, povečevanjem usklajevanja in zagotavljanjem izvrševanja.

2.1. Informacijske točke za Listino

Za zagotovitev učinkovitega usklajevanja in sodelovanja pri uporabi Listine je velika večina **držav članic imenovala nacionalno informacijsko točko za Listino**¹⁶. Komisija je podprla njihovo delo z organizacijo informativnih sestankov in izmenjavo dobrih praks prek spleta in v živo ter z deljenjem najnovejših informacij o Listini. Za nadaljnjo krepitev teh prizadevanj bo Komisija organizirala delo informacijskih točk za Listino kot **mrežo Komisije**, da bodo redno izmenjevale izkušnje glede izvajanja in uporabe Listine.

Nacionalne uprave imajo najboljše možnosti za določitev, kako naj bodo organizirane naloge informacijskih točk za Listino, da bi se učinkovito izboljšalo usklajevanje na področju temeljnih pravic v posameznem nacionalnem okviru¹⁷. Posvetovanja kažejo tudi na možnost, da bi se lahko informacijske točke še bolj povezale z organi za temeljne pravice, civilno družbo ter lokalnimi in regionalnimi organi¹⁸. Komisija zato **poziva države članice, naj okrepijo ukrepe za zagotavljanje informacij, ozaveščanje in krepitev zmogljivosti v zvezi z Listino** na nacionalni ravni, tudi **s podpiranjem dejavnosti informacijskih točk za Listino** ter z vključevanjem civilne družbe in nacionalnih institucij za človekove pravice v to delo.

2.2. Spodbujanje usposabljanja o Listini

V strategiji za Listino so države članice pozvane, naj spodbujajo uporabo Listine in ozaveščenost o njej z razvojem **smernic in usposabljanja za nacionalne, regionalne in**

¹⁵ Z Delovno skupino Sveta za temeljne pravice, državljanske pravice in prosto gibanje oseb, Odborom Evropskega parlamenta za državljanske svoboščine, pravosodje in notranje zadeve, komisijo Evropskega odbora regij za državljanstvo, upravljanje ter institucionalne in zunanje zadeve, *ad hoc* skupino Evropskega ekonomsko-socialnega odbora za temeljne pravice in pravno državo ter Uradom visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice.

¹⁶ Posvetovanje z državami članicami, vprašanje 2.

¹⁷ Naloge informacijskih točk so različne in vključujejo izmenjavo informacij in dobrih praks v zvezi z Listino (92 %), zagotavljanje ali usklajevanje usposabljanja o Listini (58 %), pomoč organom pri ocenjevanju vpliva zakonodaje in politik na temeljne pravice (25 %), organizacijo dogodkov v zvezi z Listino, dejavnosti, povezane s financiranjem EU, ter poročanje Komisiji in agenciji FRA o Listini; posvetovanje z informacijskimi točkami za Listino, vprašanje 2; posvetovanje z državami članicami, vprašanje 3. Glavni izzivi so pomanjkanje časa zaradi drugih delovnih nalog (83 %), širok obseg morebitnih nalog (83 %) in nejasne smernice Komisije (67 %); posvetovanje z informacijskimi točkami za Listino, vprašanje 7; posvetovanje z državami članicami, vprašanje 6.

¹⁸ Večina nalog informacijskih točk se izvaja v okviru vlad (67 %), v sodelovanju z EU (33 %), civilno družbo (25 %) ter nacionalnimi institucijami za človekove pravice, organi za enakost in varuhi človekovih pravic (17 %); posvetovanje z informacijskimi točkami za Listino, vprašanje 5.

lokalne uprave ter izmenjave dobrih praks¹⁹ in naj spodbujajo vzajemno učenje o Listini. Čeprav je polovica držav članic organizirala namensko usposabljanje o Listini²⁰, je potrebno več ciljno usmerjenega usposabljanja, da se zagotovi, da imajo ustrezni organi zadostno znanje o temeljnih pravicah²¹. Komisija bo ta prizadevanja še naprej podpirala z **uvvedbo programa vzajemnega učenja o Listini za pomoč nacionalnim deležnikom pri izvajanju in uporabi Listine** z medsebojnimi izmenjavami, delavnicami in nadnacionalno izmenjavo dobrih praks.

Agencija FRA je podprla uporabo Listine na nacionalni ravni z zbiranjem in analizo podatkov, tudi v svojih **poročilih o temeljnih pravicah** in spletnem orodju **Charterpedia**²². Da bi omogočili izmenjavo dobrih praks v zvezi z Listino, agencija FRA in Komisija od leta 2023 organizirata **letni spletni dogodek CharterXchange**, ki združuje strokovnjake in druge zainteresirane udeležence, vključno z nacionalnimi upravami, da bi izmenjali izkušnje ter razpravljali o izzivih in priložnostih, povezanih z uporabo Listine²³.

Komisija in agencija FRA sta **razvili programe in gradiva za usposabljanja v zvezi z Listino** ter **bosta še naprej ozaveščali o obstoječih gradivih**, informacijah in orodjih. Države članice se nadalje spodbuja, naj pripravijo informativno gradivo in gradivo za usposabljanje v zvezi z Listino v svojih nacionalnih jezikih, po potrebi tudi s prevodom orodij agencije FRA v zvezi z Listino in njihovo prilagoditvijo nacionalnim okoliščinam.

2.3. Povečanje uporabe ocen učinka na temeljne pravice na nacionalni ravni

V strategiji v zvezi z Listino so bile države članice pozvane, naj **uporabljajo ocene učinka in postopke zakonodajnega nadzora** za zagotovitev, da so pobude, s katerimi se izvaja pravo EU, skladne z Listino²⁴. Nekatere države članice so pripravile smernice ter za pomoč pri uporabi Listine uporabljajo svetovalne organe in javna posvetovanja, ministrstva in parlamentarni organi pa imajo prav tako osrednjo vlogo pri nadzoru in pregledu skladnosti zakonodajnih predlogov z Listino²⁵. Hkrati raziskave agencije FRA kažejo, da se ocene

¹⁹ 16 držav članic je na portalu e-pravosodje izmenjalo dobre prakse v zvezi z uporabo Listine ([Najboljše prakse držav članic v zvezi z Listino](#)). 58 % vprašanih držav članic je navedlo, da so posodobile portal (posvetovanje z državami članicami, vprašanje 10), in 23 jih je zagotovilo informacije o tem, kje je mogoče uveljavljati pravna sredstva proti kršitvam temeljnih pravic ([Nacionalna sodišča in drugi izvensodni organi](#)).

²⁰ 53 % vprašanih držav članic; posvetovanje z državami članicami, vprašanje 9. Ker je v posvetovanju sodelovalo le 20 držav članic, so rezultati še vedno okvirni.

²¹ Posvetovanje z državami članicami, vprašanje 25.

²² Prispevek FRA, str. 3 in 4, ki se nanaša na [Charterpedio](#), in [Poročilo o temeljnih pravicah za leto 2025](#). [Charterpedia](#) vključuje člene Listine, ki so na voljo v vseh jezikih EU ter sodno prakso in pravne vire, ki so na voljo v angleščini in nacionalnem jeziku zadevne države. [Priročnik o uporabi Listine](#), [priročnik za izvajalce usposabljanja](#) in [tečajji v obliki e-učenja](#) so na voljo v vseh jezikih razen GA in MT. Glej [FRA material and resources on the Charter](#) (Gradivo in viri agencije FRA v zvezi z Listino), [informativni pregledi v zvezi z Listino](#).

²³ Npr. [2nd Annual EU CharterXchange](#) (Drugi letni dogodek EU CharterXchange), [3rd Annual EU CharterXchange](#) (Tretji letni dogodek EU CharterXchange).

²⁴ 79 % vprašanih držav članic poroča, da uporablja ocene učinka in zakonodajni nadzor za zagotovitev skladnosti z Listino (posvetovanje z državami članicami, vprašanje 7).

²⁵ 37 % vprašanih držav članic je organom izdalo smernice za ocenjevanje učinkov na Listino pri prenosu in izvajanju prava EU; posvetovanje z državami članicami, vprašanje 7. Vlogo nacionalnih parlamentov navajajo DE, FI, HU, IE in ES; posvetovanje z državami članicami, vprašanje 8. V 53 % teh držav članic je bilo nacionalnim, lokalnim ali regionalnim organom na voljo namensko usposabljanje.

učinkov zakonodajnih predlogov na temeljne pravice²⁶ ne izvajajo sistematično, naknadna vrednotenja pa so prej izjema kot pravilo. To kaže, da je treba še naprej podpirati nacionalne organe pri ocenjevanju učinkov, ki jih ima lahko nacionalna zakonodaja, s katero se prenašajo obveznosti EU, na temeljne pravice, kadar bi lahko ukrepi za prenos pomembno vplivali na pravice iz Listine. Komisija poziva informacijske točke za Listino, naj oblikovalcem politik na nacionalni in lokalni ravni posredujejo ustrezna orodja in informacije, ki jim bodo v pomoč pri izvajanju takih ocen učinkov.

2.4. Vloga lokalnih in regionalnih organov

Listino uporabljajo lokalni in regionalni organi²⁷ in **okvir agencije FRA za mesta človekovih pravic**²⁸ se šteje za koristno pomoč tem organom pri razvoju akcijskih načrtov in mrež, ki temeljijo na temeljnih pravicah²⁹. V okviru projekta **RIGHTSCITIES**³⁰, ki se financira v okviru programa **Državljeni, enakost, pravice in vrednote**, se razvijajo namenska orodja za usposabljanje. Komisija od leta 2021 pomaga lokalnim in regionalnim organom pri promociji Listine prek **razpisa za partnerstva med mesti v okviru programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote**³¹. Partnerstva med mesti ustvarjajo priložnosti za sodelovanje med občinami v različnih državah, kar lokalnim organom omogoča reševanje skupnih izzivov z vidika Listine. Projekti so bili na primer osredotočeni na nediskriminacijo, vključevanje, demokratično udeležbo, enakost spolov in pravice pripadnikov manjšin.

Vendar pa so potrebne dodatne informacije o dodani vrednosti Listine v primerjavi z drugimi instrumenti za človekove pravice ter o tem, kdaj se uporablja na lokalni ravni³². Posvetovanja kažejo, da je potrebna nadaljnja praktična podpora, kot so prilagojeno usposabljanje, ozaveščanje in financiranje³³. Komisija v skladu s tem **poziva države članice, naj podprejo lokalne in regionalne organe pri uporabi Listine**, na primer z nadgrajevanjem gradiv, pripravljenih v okviru projekta RIGHTSCITIES.

²⁶ Ocene učinka na človekove pravice zajemajo (1) predhodne ocene učinka (ocena možnih učinkov zakonodaje), (2) pravni pregled (ocena zakonodajnega predloga glede na standarde temeljnih pravic) in (3) naknadna vrednotenja (retrospektivna vrednotenja, kako je zakonodaja po svoji uvedbi vplivala na temeljne pravice); FRA, 2025, Boljša zakonodaja: ocene učinka na človekove pravice pri pripravi zakonodaje.

²⁷ Vprašani lokalni in regionalni organi Listino uporabljajo kot podlago pri oblikovanju politik in odločanju (33 %), pri financiranju iz EU (33 %) ter za ozaveščanje (25 %); posvetovanje z lokalnimi in regionalnimi organi, vprašanje 6. Kot področja politike, na katerih lahko Listino najučinkoviteje uporabljajo, navajajo enakost in nediskriminacijo (80 %), stanovanja, zdravstvo, izobraževanje, socialno zaščito in podporo ranljivim skupinam (59 %), varstvo osebnih podatkov (49 %) ter lokalno demokracijo (57 %); posvetovanje z lokalnimi in regionalnimi organi, vprašanje 11. 52,94 % anketirancev je bilo iz Poljske, kar vpliva na zanesljivost tega posvetovanja.

²⁸ [Human rights cities in the EU: a framework for reinforcing rights locally](#) (Mesta človekovih pravic v EU: okvir za krepitev pravic na lokalni ravni). S tem okvirom je seznanjenih 41 % anketirancev.

²⁹ Posvetovanje z lokalnimi in regionalnimi organi, vprašanje 10.

³⁰ [RIGHTSCITIES – The Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law. RIGHTSCITIES – LBI für Grund- und Menschenrechte.](#)

³¹ Od 400 projektov, financiranih med letoma 2021 in 2025, jih približno 10 % omenja Listino.

³² Posvetovanje z lokalnimi in regionalnimi organi, vprašanja 15 in 21. 47 % anketirancev ne sprejema pobud za povečanje uporabe Listine s strani njihovega organa, 33 % pa s takimi pobudami ni seznanjenih; posvetovanje z lokalnimi in regionalnimi organi, vprašanje 12.

³³ Posvetovanje z lokalnimi in regionalnimi organi, vprašanja 21 in 22. 75 % vprašanih organov se ni udeležilo usposabljanja o Listini (vprašanje 7), 26 % pa jih meni, da so razpoložljive možnosti usposabljanja nezadostne, ali ne vedo, ali so zadostne (55 %) (vprašanje 8).

2.5. Preprečevanje, spremljanje in izvrševanje

V skladu s pravom EU imajo nacionalni organi glavno odgovornost za pravilno uporabo prava EU. Nacionalna sodišča imajo ključno vlogo pri izvrševanju Listine z uporabo in razlago prava EU v nacionalnem pravnem redu. Z mehanizmom predhodnega odločanja je vzpostavljen mehanizem dialoga med Sodiščem Evropske unije in nacionalnimi sodišči, da se zagotovi enotna razlaga prava EU, vključno z Listino.

Komisija je v strategiji v zvezi z Listino poudarila pomen stalnega **dialoga z državami članicami za preprečevanje kršitev temeljnih pravic**³⁴. Tak dialog poteka zlasti v delovnih skupinah za posamezne politike³⁵ in prek dejavnosti vzajemnega učenja³⁶. Hkrati je Komisija ponovno potrdila svojo zavezanost **spremljanju uporabe Listine in z njo povezane zakonodaje EU** ter pozornemu spremljanju primerov, v katerih država članica kaže sistemsko pomanjkljivost pri uporabi Listine, kadar izvaja pravo EU³⁷. Komisija je v zadnjih letih začela postopke za ugotavljanje kršitev³⁸ v zvezi s spoštovanjem posameznih pravic iz Listine, kot so na primer pravica do učinkovitega pravnega sredstva, varstvo osebnih podatkov, spoštovanje zasebnega in družinskega življenja, pravica do mirnega zbiranja, svoboda združevanja, nediskriminacija na podlagi državljanstva, spola ali spolne usmerjenosti, spoštovanje človekovega dostojanstva, svoboda izražanja in pluralnost medijev, pravica do varovanja zaupnosti sporazumevanja med odvetnikom in stranko ter domneva nedolžnosti.

Komisija od leta 2021, pripravlja **letna poročila o uporabi Listine**, pri čemer se osredotoča na učinek Listine na posamezna področja politike³⁹. Strategija v zvezi z Listino in letna poročila o uporabi Listine so del širših prizadevanj na ravni EU za krepitev temeljnih vrednot, vključno s spoštovanjem človekovih pravic, pravne države, demokracije in enakosti. To

³⁴ Komisija je prav tako zagotovila usposabljanje o temeljnih pravicah centrom SOLVIT.

³⁵ Kot so na primer skupina na visoki ravni za boj proti sovrašnemu govoru in kaznivim dejanjem iz sovraštva, ki državam članicam pomaga pri izvajanju Okvirnega sklepa Sveta 2008/913/PNZ, strokovna skupina, ki državam članicam pomaga pri prenosu in izvajanju Direktive (EU) 2019/1937 o zaščiti oseb, ki prijavijo kršitve prava Unije, mreža EU za otrokove pravice, ki zagotavlja platformo za dialog za izvajanje strategije EU o otrokovih pravicah in priporočila Komisije o integriranih sistemih za zaščito otrok, mreža za preprečevanje nasilja zaradi spola in nasilja v družini, skupina na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost, ki podpira prizadevanja za boj proti diskriminaciji ter spodbujanje enakosti in raznolikosti, ter evropska mreža za pravo enakosti, ki zagotavlja informacije o skladnosti z direktivami o enakosti.

³⁶ Kot so program vzajemnega učenja na področju enakosti spolov, partnerske pobude za boj proti sovrašnemu govoru in kaznivim dejanjem iz sovraštva ter platforma EU za udeležbo otrok.

³⁷ V skladu z načelom subsidiarnosti Komisija na splošno ne posreduje v posameznih primerih, povezanih s kršitvami temeljnih pravic, ki jih morajo obravnavati nacionalni organi in sodišča v skladu z nacionalnimi pravnimi sredstvi. Posreduje le, če obstajajo elementi, ki kažejo na obstoj določb ali sistematičnih praks, s katerimi se kršijo obveznosti, ki izhajajo iz prava Unije. Glej tudi točko 5 Ozaveščanje ljudi o njihovih pravicah na podlagi Listine.

³⁸ [Postopki za ugotavljanje kršitev v EU – Postopki za ugotavljanje kršitev, prenos direktiv in dialog v okviru sistema EU Pilot](#). Glej na primer [zadevo C-204/21](#), Komisija/Poljska (Neodvisnost in zasebnost sodnikov), [zadevo C-808/21](#), Komisija/Češka republika (Svoboda zbiranja in združevanja), [zadevo C-769/22](#), Komisija/Madžarska (Človekovo dostojanstvo, varstvo osebnih podatkov ter spoštovanje zasebnega in družinskega življenja, svoboda izražanja in obveščanja, nediskriminacija), [zadevo C-92/23](#), Komisija/Madžarska (Pravica do opravljanja medijskih storitev na radijski frekvenci), [zadevo C-829/24](#), Komisija/Madžarska (Zaščita pred tujim političnim vmešavanjem), in [zadevo C-57/25](#), Komisija/Estonija (Učinkovito pravno sredstvo).

³⁹ [Izdana so bila štiri letna poročila o uporabi Listine](#), ki se osredotočajo na temeljne pravice v digitalni dobi, uspešen prostor civilne družbe, učinkovito pravno varstvo in dostop do pravnega varstva ter financiranje v zvezi s temeljnimi pravicami.

vključuje tudi letna poročila o stanju pravne države⁴⁰, akcijski načrt za evropsko demokracijo, sveženj za obrambo demokracije⁴¹, poročila o državljanstvu EU⁴², evropski ščit za demokracijo⁴³, strategijo za civilno družbo⁴⁴ in strategije za obravnavanje potreb posebnih skupin imetnikov pravic⁴⁵.

Komisija pri pripravi letnih poročil o uporabi Listine sodeluje z drugimi institucijami in agencijami EU, zlasti z agencijo FRA, da bi zbrala informacije in podatke za poročila, ter izvaja obsežna posvetovanja z deležniki⁴⁶. **Poročila o uporabi Listine so dragoceno orodje za poudarjanje pomena temeljnih pravic v različnih politikah**, hkrati pa opozarjajo na široko področje uporabe in veljavnost Listine. Poročila se štejejo tudi za koristna za civilno družbo in sodstvo⁴⁷, saj se z njimi zagotavljajo redni zbirni povzetki ustrezne zakonodaje EU, usmerjajo zagovorniški ukrepi v podporo temeljnim pravicam in na splošno poudarja priznavanje obstoječih izzivov⁴⁸. Vendar so deležniki pozvali k večji uporabi poročil kot orodij za spremljanje, zlasti s predlogom, da bi se osredotočili na varstvo posameznih pravic iz Listine, ter k vključitvi sklicev na sodne odločbe.

Komisija bo preučila načine za nadaljnji razvoj poročil o uporabi Listine, da bi zagotovila podrobnejši pregled glavnih sprememb v zvezi z uporabo posameznih pravic iz Listine, povezanih z izbrano temo, vključno z ustreznimi sodnimi odločbami. Komisija bo svoje ugotovitve podprla z ustreznimi podatkovnimi kazalniki Eurostata in iz drugih ustreznih virov, če bodo na voljo. Izvedla bo študijo izvedljivosti, da bi analizirala nadaljnje možnosti za okrepitev spremljanja temeljnih pravic v okviru letnih tematskih poročil o uporabi Listine. O teh vidikih se bo razpravljalo tudi v okviru nove platforme civilne družbe, ki bo vzpostavljena leta 2026⁴⁹.

Posvetovanja kažejo, da je **nadaljnje ukrepanje na nacionalni ravni na podlagi poročil o uporabi Listine** ostalo omejeno⁵⁰. Zato Komisija **poziva države članice, naj okrepijo svoja prizadevanja za nadaljnje ukrepanje na podlagi poročil o uporabi Listine**, zlasti z

⁴⁰ [Poročilo o stanju pravne države za leto 2025](#). Spremljanje zajema tudi vprašanja, kot sta neodvisnost sodstva in omogočitveni okvir za prostor civilne družbe, ki so neposredno pomembna za uveljavljanje temeljnih pravic.

⁴¹ Tudi [JOIN\(2025\) 791 final](#) in [COM\(2025\) 790 final](#).

⁴² [Poročila o državljanstvu EU](#).

⁴³ [JOIN\(2025\) 791 final](#).

⁴⁴ [COM\(2025\) 790 final](#).

⁴⁵ Na primer [strategija EU o otrokovih pravicah](#). Za strategije za Unijo enakosti glej opombo 107.

⁴⁶ Za deležnike, s katerimi je bilo opravljeno posvetovanje za to poročilo, glej poglavje 1.

⁴⁷ Posvetovanje s civilno družbo, vprašanje 19, 68,32 % anketirancev je seznanjenih s poročili; posvetovanje z delavci v pravni stroki, vprašanje 19, 72,22 % anketirancev je seznanjenih s poročili.

⁴⁸ Po mnenju ENNHRI se je s posebno pozornostjo, ki jo Komisija namenja zbiranju informacij od ključnih deležnikov za letno poročilo o uporabi Listine, povečalo prepoznavanje pomembnosti in potreb deležnikov na ravni EU. Prispevek ENNHRI k posvetovanjem z nacionalnimi institucijami za človekove pravice, str. 5.

⁴⁹ [COM\(2025\) 790 final](#).

⁵⁰ 37 % vprašanih držav članic poroča, da so organizirale nadaljnje ukrepe; posvetovanje z državami članicami, vprašanje 11. Nekatere so poročilo poslale v vednost pristojnemu ministru (HU) ali ministrstvu in nacionalnim institucijam za človekove pravice (LU, ES). V Bolgariji so ugotovitve upoštevali pri oblikovanju prihodnjih dejavnosti izobraževanja v pravosodju. Poljska in Portugalska sta organizirali dogodke za nadaljnje ukrepanje. Glej tudi posvetovanje z nacionalnimi institucijami za človekove pravice, organi za enakost in varuhi človekovih pravic, vprašanje 27.

organizacijo dogodkov z ustreznimi skupinami deležnikov, da bi razpravljali o temi letnega poročila v nacionalnem okviru.

Komisija je prav tako pozvala Evropski parlament in Svet, naj organizirata vsebinske razprave za nadaljnje ukrepanje na podlagi poročil o uporabi Listine. Svet je leta 2021 sprejel **sklepe Sveta o okrepitvi uporabe Listine**, v katerih so podrobno opisani ukrepi, ki bi jih države članice lahko sprejele v podporo izvajanju strategije⁵¹. Vsako leto je Komisijo pozval, naj državam članicam predstavi ugotovitve iz poročila o uporabi Listine, in sprejel sklepe Sveta na temo poročila z dodatnimi priporočili⁵².

Komisija je v strategiji tudi spodbudila Evropski parlament in nacionalne parlamente, naj vzpostavijo **medparlamentarno sodelovanje v zvezi z uporabo Listine**. Ponovno poziva Evropski parlament, naj vključi nacionalne parlamente v krepitev uporabe Listine, tudi z organizacijo **medparlamentarne usklajevalne seje o uporabi Listine**. Komisija je pripravljena podpreti razvoj te pobude.

2.6. Zagotavljanje varstva vrednot iz Listine s sredstvi skladov EU

Financiranje EU je ključno za podporo izvajanju politik EU. Da bi zagotovili, da je izvajanje skladov EU skladno z Listino, uredba o skupnih določbah⁵³ vključuje **horizontalni „omogočitveni pogoj“ za učinkovito uporabo in izvajanje Listine (v nadaljnjem besedilu: horizontalni omogočitveni pogoj v zvezi z Listino)**⁵⁴. V skladu s horizontalnim omogočitvenim pogojem v zvezi z Listino morajo imeti države članice vzpostavljene ureditve za zagotovitev, da so programi, ki jih podpirajo skladi iz uredbe o skupnih določbah, skladni z Listino v vseh fazah načrtovanja in izvajanja. Države članice se spodbujajo, naj v te ureditve vključijo organizacije civilne družbe, kot so neodvisni organi za temeljne pravice. Države članice morajo vzpostaviti tudi ureditve za poročanje odborom za spremljanje o primerih neskladnosti operacij z Listino in o pritožbah v zvezi z Listino.

Komisija bo še naprej spremljala, ali je horizontalni omogočitveni pogoj v zvezi z Listino izpolnjen v celotnem programskem obdobju, in bo po potrebi sprejela potrebne ukrepe za zagotovitev skladnosti⁵⁵. Posvetovanja pa kažejo na potrebo po več informacijah in smernicah, ki bi nacionalnim in regionalnim organom, ki upravljajo sredstva EU, pomagale pri uporabi Listine, na primer z zagotavljanjem smernic prek modulov usposabljanja,

⁵¹ [Sklepi Sveta o okrepitvi uporabe Listine o temeljnih pravicah v Evropski uniji](#).

⁵² [Sklepi Sveta o digitalnem opolnomočenju za zaščito in zagotovitev spoštovanja temeljnih pravic v digitalni dobi](#), [Sklepi Sveta o uporabi Listine EU o temeljnih pravicah – Vloga prostora civilne družbe pri varstvu in spodbujanju temeljnih pravic v EU](#), [Sklepi o uporabi Listine EU o temeljnih pravicah: spodbujanje zaupanja z učinkovitim pravnim varstvom in dostopom do njega](#), [Sklepi Sveta o uporabi Listine EU o temeljnih pravicah: financiranje za spodbujanje varstva in uveljavljanje temeljnih pravic](#).

⁵³ [Uredba \(EU\) 2021/1060](#).

⁵⁴ Horizontalni omogočitveni pogoj „dejanska uporaba in izvajanje Listine EU o temeljnih pravicah“, je določen v Prilogi III k uredbi o skupnih določbah. Poleg horizontalnega omogočitvenega pogoja v zvezi z Listino uredba o skupnih določbah v členu 9 določa horizontalna načela, v skladu s katerimi morajo Komisija in države članice pri izvajanju skladov spoštovati temeljne pravice in Listino.

⁵⁵ Za več informacij o mehanizmi in postopkih za spremljanje izpolnjevanja horizontalnega omogočitvenega pogoja v zvezi z Listino glej strategijo v zvezi z Listino, str. 9, in [poročilo o uporabi Listine za leto 2024](#), str. 21 in 22.

krepitvijo zmogljivosti ali izmenjavo dobrih praks⁵⁶. V skladu z zavezo iz strategije v zvezi z Listino so bile take smernice objavljene v obliki **priročnika za usmerjanje nacionalnih in regionalnih organov in teles pri zagotavljanju skladnega in učinkovitega izvajanja horizontalnega omogočitelvenega pogoja v zvezi z Listino**⁵⁷. Komisija bo priročnik prevedla v uradne jezike EU, da bo dostopen nacionalnim deležnikom. Komisija bo preučila tudi, ali so v naslednjem večletnem finančnem okviru potrebni nadaljnji ukrepi, kot so dejavnosti za krepitev zmogljivosti ali izmenjava dobrih praks.

Predlog Komisije za naslednji večletni finančni okvir vključuje močne zaščitne ukrepe in spodbude, da se bosta pri financiranju EU spoštovali Listina in pravna država⁵⁸. Skladnost z načeli pravne države in Listino je osnovni pogoj za finančno podporo.-- Države članice bodo morale za odobritev svojih nacionalnih in regionalnih načrtov dokazati, da imajo vzpostavljene ustrezne mehanizme za zagotavljanje skladnosti s pravno državo in omogočitelvenim pogojem v zvezi z Listino skozi celotno izvajanje skladov.

3. Opolnomočanje organizacij civilne družbe, zagovornikov pravic in delavcev v pravni stroki

3.1. Civilna družba

V strategiji v zvezi z Listino je poudarjen nepogrešljiv prispevek organizacij civilne družbe in zagovornikov človekovih pravic k zagotavljanju, da lahko temeljne pravice uživajo vsi. Komisija je v strategiji pozvala **države članice, naj spodbujajo podporno in varno okolje za organizacije civilne družbe** in zagovornike človekovih pravic v svoji državi, tudi na lokalni ravni⁵⁹.

Komisija je **poročilo o uporabi Listine za leto 2022 namenila uspešnemu prostoru civilne družbe**⁶⁰ ter v njem opisala vlogo organizacij civilne družbe, zagovornikov človekovih pravic, nacionalnih institucij za človekove pravice, organov za enakost in varuhov človekovih pravic pri podpiranju uporabe Listine, predstavila ukrepe, sprejete na ravni EU in na nacionalni ravni za njihovo zaščito, podporo in opolnomočenje, ter opredelila izzive, vrzeli in področja za izboljšave v zvezi s tem. V poročilu je bilo ugotovljeno **nadaljnje krčenje prostora civilne družbe po vsej EU**⁶¹, pri čemer so organizacije civilne družbe, zagovorniki človekovih pravic in njihovi člani poročali o grožnjah in nadlegovanju⁶².

Za nadaljnje ukrepanje na podlagi poročila o uporabi Listine za leto 2022 je Komisija organizirala vrsto seminarjev o ukrepih, potrebnih za nadaljnje opolnomočenje, zaščito in

⁵⁶ Posvetovanje z državami članicami, vprašanja 15 in 16.

⁵⁷ [Manual on Fundamental Rights in EU Funding](#) (Priročnik o temeljnih pravicah pri financiranju EU).

⁵⁸ COM(2025) 46 final, str. 12.

⁵⁹ Države članice poročajo, da so vzpostavile politike za civilno družbo ter navajajo nacionalne možnosti financiranja in zakonodajo, ki ščiti svobodo združevanja in izražanja. Posvetovanje z državami članicami, vprašanje 17.

⁶⁰ [COM\(2022\) 716 final](#), str. 7–12. Tudi [Poročilo o stanju pravne države za leto 2025](#), str. 29 in 30.

⁶¹ [Civilna družba | Agencija Evropske unije za temeljne pravice, Civic space \(Prostor civilne družbe\) | OECD, Civicus Civic Space Monitor \(orodje organizacije Civicus za spremljanje prostora civilne družbe\), Forum civilne družbe](#). Tudi [Poročilo o stanju pravne države za leto 2025](#) str. 30.

⁶² [FRA, Protecting civil society – Update 2023](#) (Zaščita civilne družbe – posodobitev 2023), str. 3; [COM\(2022\) 716 final](#), str. 13.

podpiranje civilne družbe, ki so se zaključili z dogodkom na visoki ravni novembra 2023⁶³. V končnem poročilu⁶⁴ je bilo priporočeno, naj se države članice in institucije EU zavežejo zaščiti, spodbujanju in podpiranju prostora civilne družbe v EU. Te ugotovitve so bile vključene v **priporočilo Komisije iz leta 2023 o spodbujanju udejstvovanja in učinkovite udeležbe državljanov in organizacij civilne družbe v procesih oblikovanja javnih politik**⁶⁵. V skladu s tem priporočilom je Komisija razvila orodja za vključevanje državljanov v oblikovanje politik, zlasti evropske državljanske forume, ki bi lahko navdihnili nacionalne in lokalne vlade za oblikovanje lastnih strategij za udejstvovanje državljanov. Komisija je leta 2024 sprejela tudi **dve direktivi o minimalnih standardih za delovanje organov za enakost**, da bi izboljšala njihovo učinkovitost in zagotovila njihovo neodvisnost⁶⁶.

Na podlagi teh pobud in v odziv na pozive civilne družbe je Komisija 12. novembra 2025 sprejela **strategijo EU za civilno družbo**⁶⁷. S strategijo je vzpostavljen okvir za spodbujanje sodelovanja z organizacijami civilne družbe ter za njihovo zaščito, podporo in zagotavljanje njihovega trajnostnega in preglednega financiranja na ravni EU in na nacionalni ravni. Komisija bo vzpostavila **platformo civilne družbe** za okrepitev sodelovanja z organizacijami civilne družbe, ki delujejo na področju temeljnih pravic in drugih politik, ki temeljijo na vrednotah EU. Komisija tudi poziva države članice, naj **vključijo civilno družbo v dejavnosti, povezane z Listino, na nacionalni ravni**, da se zagotovita izmenjava informacij in vzajemna krepitev zmogljivosti⁶⁸.

Komisija se je zavezala tudi, da bo podpirala spodbudno okolje za civilno družbo, zlasti **sfinanciranjem iz programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote**⁶⁹. Med letoma 2022 in 2025 je bilo akterjem, ki prispevajo k uresničevanju vrednot iz člena 2 PEU in Listine, dodeljenih več kot 1,3 milijarde EUR⁷⁰.

Komisija je julija 2025 sprejela **predlog za nov program financiranja AgoraEU**, da bi od leta 2028 do leta 2034 še naprej financirala spodbujanje in varstvo temeljnih pravic prek

⁶³ [A thriving civic space for upholding fundamental rights in the EU: a framework for future action \(Uspešen prostor civilne družbe za spoštovanje temeljnih pravic v EU: okvir za prihodnje ukrepe\)](#).

⁶⁴ [Final Report – A thriving civic space for upholding fundamental rights in the EU \(Končno poročilo – Uspešen prostor civilne družbe za spoštovanje temeljnih pravic v EU\) | Evropska komisija](#).

⁶⁵ [Priporočilo Komisije \(EU\) 2023/2836](#).

⁶⁶ [Direktiva Sveta \(EU\) 2024/1499](#) in [Direktiva \(EU\) 2024/1500](#).

⁶⁷ [COM\(2025\) 790 final](#).

⁶⁸ Od organizacij civilne družbe, s katerimi je bilo opravljeno posvetovanje, jih 70 % ni bilo seznanjenih z ukrepi za opolnomočenje civilne družbe, ki so jih sprejeli nacionalni, regionalni ali lokalni organi. Več jih je opozorilo na vlade, ki dejavno ustrahujejo civilno družbo. Na splošno so zaznale vrzel med strategijami in konkretnimi ukrepi, ki so jih sprejele njihove države članice. Posvetovanje z organizacijami civilne družbe, vprašanje 8. Za nacionalne politike za opolnomočanje prostora civilne družbe glej [Civic space \(Prostor civilne družbe\) | OECD](#).

⁶⁹ Glej [več informacij o programu: poročilo o uporabi Listine za leto 2024](#), str. 5–9; [SWD\(2025\) 133 final](#).

⁷⁰ [Citizens, Equality, Rights and Values Programme – Performance \(Program Državljeni, enakost, pravice in vrednote – Uspešnost\) – Evropska komisija](#). Več informacij o tem, kako so programi financiranja EU prispevali k uporabi Listine, je na voljo v [poročilu o uporabi Listine za leto 2024](#). Glej tudi [sklepe Sveta z dne 7. marca 2025](#). V okviru letnih razpisov za zbiranje predlogov CHAR-LITI so bila zagotovljena sredstva za krepitev zmogljivosti in ozaveščanje o Listini, opolnomočanje prostora civilne družbe, strateške sodne postopke, boj proti sovražnemu govoru in kaznivim dejanjem iz sovraštva ter zaščito žvižgačev; [portal EU za financiranje in razpise](#). Komisija je v okviru sklopa „Vrednote Unije“ programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote podprla evropske mreže, organizacije civilne družbe in možganske truste pri uporabi Listine.

sklopa Demokracija, državljani, enakost, pravice in vrednote (CERV+)⁷¹. Evropska unija bo v okviru novega večletnega finančnega okvira ob upoštevanju nacionalnih proračunov ter ob dopolnjevanju drugih prizadevanj na evropski in nacionalni ravni podpirala civilno družbo pri uveljavljanju uporabe Listine, tudi prek predlaganega programa AgoraEU in programa za pravosodje⁷², ko bosta sprejeta.

Nazadnje, Komisija je pozvala **mreže civilne družbe**⁷³, **naj okrepijo svoja prizadevanja za krepitev zmogljivosti s sodelovanjem pri usposabljanju v zvezi z Listino in izmenjavi praks**, in sicer na podlagi podpore in orodij, ki sta jih razvili Komisija in agencija FRA⁷⁴. Opozorila je, da imajo organizacije civilne družbe, zagovorniki človekovih pravic, nacionalne institucije za človekove pravice, organi za enakost in varuhi človekovih pravic dobre možnosti za izmenjavo informacij in pomoč ljudem pri dostopu do sodnega varstva, kadar so njihove temeljne pravice kršene⁷⁵. **Zlasti učinkovito sodno varstvo in strateški sodni postopki lahko prispevajo k učinkovitemu uveljavljanju temeljnih pravic** in Komisija je financirala več projektov za krepitev zmogljivosti civilne družbe za izvajanje strateških sodnih postopkov na podlagi Listine⁷⁶.

Da bi dodatno okrepila izvajanje zgoraj navedenih zavez, **Komisija poziva organizacije civilne družbe, zagovornike človekovih pravic, nacionalne institucije za človekove pravice, organe za enakost in varuhe človekovih pravic, naj okrepijo prizadevanja za sodelovanje in izmenjavo praks v zvezi z Listino**. Poleg tega poziva te deležnike ter delavce v pravni stroki in upravičence do sredstev EU, **naj z agencijo FRA izmenjujejo sodno prakso in druge dobre prakse v zvezi z Listino**⁷⁷ za podporo posodabljanju podatkovne zbirke Charterpedia.

3.2. Vloga nacionalnih institucij za človekove pravice

V okviru drugega področja strategije v zvezi z Listino je poudarjen **pomen močnih in neodvisnih nacionalnih institucij za človekove pravice**. Nacionalne institucije za človekove pravice imajo s širokimi pooblastili, ki zajemajo vse temeljne pravice, edinstveno vlogo pri zagotavljanju, da državni akterji varujejo temeljne pravice, ter pri vzpostavljanju povezav med vladami in civilno družbo⁷⁸. Komisija je zato v strategiji v zvezi z Listino pozvala tiste države članice, ki še niso vzpostavile neodvisne nacionalne institucije za človekove pravice, naj to storijo. Prav tako je druge države članice pozvala, naj zagotovijo, da imajo nacionalne institucije za človekove pravice na voljo orodja in sredstva za ravnanje v skladu s Pariškimi

⁷¹ Predlog uredbe o vzpostavitvi programa „AgoraEU“ za obdobje 2028–2034.

⁷² Predlog uredbe o vzpostavitvi programa za pravosodje za obdobje 2028–2034.

⁷³ In sicer mreže, kot so ENNHRI, evropska mreža organov za enakost (Equinet) in evropska mreža varuhov človekovih pravic, ter mreže, ki obravnavajo potrebe posameznih skupin.

⁷⁴ Glej posvetovanje z ENNHRI, evropsko mrežo organov za enakost (Equinet) in evropsko mrežo varuhov človekovih pravic ter njihovimi člani (organi za temeljne pravice), vprašanje 10.

⁷⁵ Le 30 % organov za temeljne pravice poroča, da uporabljajo Listino za zagotavljanje informacij o razpoložljivih pravnih sredstvih ali podpori žrtvam, prav tako 30 % pa jih poroča, da Listino uporabljajo v strateških sodnih postopkih; posvetovanje z organi za temeljne pravice, vprašanje 3(d).

⁷⁶ Med letoma 2022 in 2024 je bilo za financiranje 35 projektov v zvezi z Listino in strateškimi sodnimi postopki v okviru programa Državlani, enakost, pravice in vrednote dodeljenih 15 milijonov EUR.

⁷⁷ Prek naslova Charter@fra.europa.eu.

⁷⁸ [COM\(2024\) 800 final](#), str. 32.

načeli Združenih narodov⁷⁹ ter da se pri izpolnjevanju svojih nalog sklicujejo na Listino. Seznanila se je z vlogo ENNHRI pri pomoči državam članicam pri doseganju in ohranjanju akreditacije s statusom A za njihove nacionalne institucije za človekove pravice⁸⁰, zlasti z usklajevanjem krepitve zmogljivosti in izmenjavo prakse v zvezi z Listino.

Po sprejetju strategije v zvezi z Listino je bilo **pet dodatnih nacionalnih institucij za človekove pravice akreditiranih s statusom A** (v Avstriji, na Cipru, v Estoniji, Sloveniji in na Švedskem)⁸¹, prav tako pa je bil dosežen napredek pri vzpostavitvi akreditirane nacionalne institucije za človekove pravice na Češkem in v Romuniji⁸². ENNHRI pomaga imenovanim institucijam pri doseganju in zviševanju njihove akreditacije s tehničnim svetovanjem in posvetovanjem. Komisija spremlja položaj varuhov človekovih pravic, nacionalnih institucij za človekove pravice, organov za enakost in drugih neodvisnih organov v svojih poročilih o stanju pravne države v okviru stebra „druga institucionalna vprašanja, povezana s sistemom zavor in ravnovesij“.

Po sprejetju strategije v zvezi z Listino so **mreža ENNHRI in nacionalne institucije za človekove pravice vse bolj vključene v podporo uporabi Listine**⁸³. ENNHRI organizira krepitev zmogljivosti za Listino in skupaj s svojimi člani prispeva k pripravi zakonodaje in politik, ki se nanašajo na temeljne pravice in temeljne vrednote⁸⁴.

Da bi podprla njihova prizadevanja, bo **Komisija preučila potrebo po dodatnih smernicah glede vloge nacionalnih institucij za človekove pravice v skladu s pravom EU**, tudi pri uporabi Listine, in kako bi jih lahko države članice podprle. Komisija bo še naprej podpirala nacionalne institucije za človekove pravice pri uporabi Listine, tudi s financiranjem iz programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote za obdobje 2021–2027 ter s predlaganim programom AgoraEU, ko bo ta sprejet.

Komisija poleg tega poziva nacionalne institucije za človekove pravice, organe za enakost in varuhe človekovih pravic, naj še naprej podpirajo uporabo Listine z namenskimi dejavnostmi v svojih državah članicah, tudi z **zagotavljanjem informacij in nasvetov posameznikom o temeljnih pravicah** ter o pravnih sredstvih v primeru kršitve temeljnih pravic.

⁷⁹ [Principles relating to the Status of National Institutions \(The Paris Principles\) \(Načela v zvezi s statusom nacionalnih institucij \(Pariška načela\) | OHCHR, CM/Rec\(2021\)1.](#)

⁸⁰ [Nacionalne institucije za človekove pravice, za katere se oceni, da v celoti izpolnjujejo Pariška načela ZN, so akreditirane s statusom A.](#)

⁸¹ [Membership \(Članstvo\) – GANHRI, Our Members \(Naši člani\) – ENNHRI.](#)

⁸² [Prispevek ENNHRI k posvetovanju](#), str. 9 in 10.

⁸³ Nacionalne institucije za človekove pravice poročajo, da Listina zagotavlja dodano vrednost s krepitvijo pravnih argumentov in zagovorništva ter podpira razlago pravnih standardov EU. Anketiranci poročajo o uporabi Listine pri poročanju (70 %), usposabljanjih (61 %), ozaveščanju o temeljnih pravicah (83 %), obravnavi pritožb (61 %), svetovanju državnim akterjem o novih politikah (52 %) in osnutkih zakonodaje (57 %), zagotavljanju informacij o pravnih sredstvih ali podpori žrtvam (49 %), kampanjah (48 %) ter v sodnih postopkih ali strateških sodnih postopkih (30 %). Posvetovanje z organi za temeljne pravice, vprašanja 3, 4 in 5.

⁸⁴ [Prispevek ENNHRI k posvetovanju; Action plan on strengthening the application of the Charter of Fundamental Rights in the European Union \(2021-2024\)](#) (Akcijski načrt za okrepitev uporabe Listine o temeljnih pravicah v Evropski uniji (2021–2024)); [dejavnosti nacionalnih institucij za človekove pravice pri izvajanju Listine EU o temeljnih pravicah.](#)

Potrebna so nadaljnja prizadevanja za zagotovitev, da lahko nacionalne institucije za človekove pravice podprejo uporabo Listine v vseh državah članicah⁸⁵. Komisija zato **poziva države članice, naj vključijo nacionalne institucije za človekove pravice v postopke posvetovanja**, da bodo lahko smiselno prispevale k oceni učinkov na temeljne pravice pri pripravi zakonodaje in politik na področjih, kjer se uporablja Listina. Prav tako **poziva države članice, naj oblikujejo pobude za ozaveščanje in krepitev zmogljivosti v zvezi z Listino na nacionalni, regionalni in lokalni ravni**, pri čemer naj se opirajo na skupno znanje nacionalnih institucij za človekove pravice, zagovornikov človekovih pravic, civilne družbe, lokalnih in regionalnih organov ter vlade.

3.3. Delavci v pravni stroki

Sodniki in drugi delavci v pravni stroki imajo edinstveno vlogo pri zagotavljanju uveljavljanja temeljnih pravic. Komisija se je v strategiji v zvezi z Listino zavezala, da bo financirala možnosti usposabljanja o Listini za sodnike in druge delavce v pravni stroki v okviru **programa za pravosodje**⁸⁶. V **strategiji za usposabljanje na področju pravosodja za obdobje 2021–2024** je Komisija pojasnila, da bi moralo biti delavcem v pravni stroki zagotovljeno namensko usposabljanje o Listini, njenem področju uporabe in posameznih temeljnih pravicah ter tudi o njenem razmerju z nacionalnim pravom in Evropsko konvencijo o človekovih pravicah⁸⁷.

Nacionalna sodišča se vse pogosteje sklicujejo na Listino⁸⁸. **Število predlogov za sprejetje predhodne odločbe, ki se nanašajo na Listino, se od leta 2020 vsako leto povečuje** in je leta 2024 doseglo 128⁸⁹. Glede na posvetovanja z delavci v pravni stroki, opravljena v podporo temu pregledu, **se šteje, da Listina prinaša dodano vrednost kot dodatni pravni standard** k ustavnim določbam in mednarodnim obveznostim na področju človekovih pravic, zlasti v primerih migracij in azila ter pri uporabi zakonodaje EU o evropskem nalogu za prijetje, varstvu podatkov, zaščiti otrok in obdavčitvi. Vprašani delavci v pravni stroki navajajo tudi uporabo procesnih pravic iz Listine (členi 47–50)⁹⁰. Vendar pa poročajo o določenih težavah, s katerimi se srečujejo pri določanju uporabe Listine⁹¹.

⁸⁵ Glede izzivov pri smiselnem prispevanju k pripravi zakonodaje z vplivom na temeljne pravice anketiranci navajajo pomanjkanje dostopa do javnih dokumentov ali informacij (9 %), pomanjkanje zanimanja organov za sodelovanje s temi telesi (22 %), pomanjkanje strukturiranih kanalov za usklajevanje (30 %), omejeno poznavanje pomena Listine (35 %) ter splošno delovno obremenitev in prednostne naloge (43 %); posvetovanje z organi za temeljne pravice, vprašanje 20; [prispevek ENNHRI k posvetovanju](#), str. 3.

⁸⁶ Financiranje je obsegalo nepovratna sredstva za ukrepe (v višini približno 4 milijone EUR letno), nepovratna sredstva za poslovanje mreže EJTN (v višini približno 11,2 milijona EUR letno) ter javna naročila (manj kot 1 milijon EUR letno). Približno 36 % proračuna programa, tj. približno 15 do 16 milijonov EUR letno, je namenjenih izobraževanju v pravosodju. Komisija podpira tudi dejavnosti Akademije za evropsko pravo (ERA), ki ozavešča člane sodstva in odvetnike o uporabi Listine. Vloga Listine se preučuje na tečajih usposabljanja ERA, tudi vsako leto v obdobju 2021–2025. Več informacij je na voljo v [COM\(2024\) 456 final](#), str. 10.

⁸⁷ [COM\(2020\) 713 final](#), str. 2.

⁸⁸ FRA, [Poročilo o temeljnih pravicah](#) za leto 2024, str. 122, [Poročilo o temeljnih pravicah](#) za leto 2023, str. 45, in [Poročilo o temeljnih pravicah](#) za leto 2022, str. 37.

⁸⁹ FRA, [Poročilo o temeljnih pravicah](#) za leto 2025, str. 94.

⁹⁰ Posvetovanje z delavci v pravni stroki, vprašanje 16.

⁹¹ Težave, na katere so opozorili delavci v pravni stroki, ki so navedli, da Listino uporabljajo le redko (23 %) ali nikoli (20 %), se nanašajo na določitev uporabe Listine v konkretni zadevi (7,5 %), pomanjkanje časa za

Pravosodno usposabljanje o Listini še ni doseglo večjega števila delavcev v pravni stroki⁹². Najpogosteje navedeni razlogi za neudeležbo na takšnem usposabljanju so pomanjkanje ozaveščenosti⁹³ ali nezadostne možnosti usposabljanja na nacionalni ravni in ravni EU⁹⁴. **Komisija bo še naprej podpirala pravosodno usposabljanje o Listini**, tudi s predlaganim programom za pravosodje v okviru novega večletnega finančnega okvira, ko bo ta sprejet⁹⁵. Komisija prav tako **poziva države članice, naj poskrbijo, da bo začetno in stalno pravosodno usposabljanje o Listini potekalo v njihovih nacionalnih jezikih**.

Komisija se je v strategiji v zvezi z Listino zavezala tudi, da bo podpirala razvoj orodja za e-učenje za sodnike. Decembra 2025 bo objavila „**e-kapsule o pravu EU**“, kratke spletne tečaje usposabljanja, ki povzemajo glavne značilnosti prava EU na več kot 40 področjih, vključno z Listino⁹⁶. Komisija bo na začetku leta 2026 objavila tudi **53 brezplačnih spletnih tečajev o Listini**, v katerih so v 30-minutnih posnetkih predstavljeni posamezni vsebinski členi in splošne določbe Listine. V dodatnem pisnem priročniku bo povzeta ustrezna sodna praksa za vsak člen. Tečaji so namenjeni nacionalnim javnim uslužbencem in javnim uslužbencem EU. Vsa navedena usposabljanja bodo javno dostopna na evropski platformi za izobraževanje evropskega portala e-pravosodje.

Za zagotovitev razpoložljivosti informacij o Listini je Komisija povabila mreže sodnikov in druge **delavce v pravni stroki k sodelovanju pri usposabljanju in izmenjavi dobrih praks glede uporabe Listine**, in sicer ob podpori in z orodji, ki jih zagotavljajo Komisija, Evropska mreža institucij za izobraževanje v pravosodju (EJTN) in agencija FRA. Kljub temu seznanjenost s temi gradivi in njihova uporaba ostajata majhni⁹⁷. To kaže na nadaljnjo potrebo po praktičnih smernicah in informacijah o sodni praksi v zvezi z Listino, kot so podatkovne zbirke in informativni pregledi, pa tudi po izmenjavi dobrih praks glede uporabe Listine ter prevodu ključnih gradiv v nacionalne jezike⁹⁸. **Komisija bo zato še naprej ozaveščala delavce v pravni stroki o obstoječih spletnih virih za usposabljanje o Listini v sodelovanju z agencijo FRA ter poziva institucije za izobraževanje v pravosodju, naj te vire vključijo v svoje programe usposabljanja. Prav tako poziva države članice, naj s sodstvom izmenjujejo informacije o obstoječih priložnostih za usposabljanje o Listini in spletnih**

preverjanje uporabe (8,5 %) in pomanjkanje dodane vrednosti v primerjavi z EKČP (3 %); posvetovanje z delavci v pravni stroki, vprašani 15 in 17. 73,4 % anketirancev na ti vprašanji ni odgovorilo, kar vpliva na zanesljivost rezultatov.

⁹² 29 % vprašanih delavcev v pravni stroki je poročalo, da so se udeležili usposabljanja o Listini v živo, 21 % pa se jih je udeležilo spletnega usposabljanja; posvetovanje z delavci v pravni stroki, vprašani 4 in 6.

⁹³ 54 %; posvetovanje z delavci v pravni stroki, vprašanje 6 b.

⁹⁴ 57 % na nacionalni ravni in 34 % na ravni EU; posvetovanje z delavci v pravni stroki, vprašanje 10. Od vprašanih organizacij za usposabljanje jih 61 % meni, da so možnosti usposabljanja na nacionalni ravni zadostne, glede možnosti usposabljanja na ravni EU pa jih je takega mnenja 89 %.

⁹⁵ [COM\(2025\) 463 final](#); [COM\(2025\) 801 final](#).

⁹⁶ Tudi [Training videos for the judiciary and lawyers on the mission, jurisdiction and procedures of the Court of Justice of the European Union](#) (Videoposnetki za usposabljanje sodnikov in odvetnikov o poslanstvu, pristojnosti in postopkih Sodišča Evropske unije).

⁹⁷ Delavci v pravni stroki poročajo, da so uporabili navodila za izvajanje Listine na portalu e-pravosodje (16 % anketirancev), orodje Charterpedia (7,5 %), priročnike agencije FRA o Listini (13,8 %) ter priročnike agencije FRA in Sveta Evrope o Listini in EKČP (19,15 %). 59 % anketirancev ni uporabilo nobenega od razpoložljivih orodij za usposabljanje; posvetovanje z delavci v pravni stroki, vprašanje 7.

⁹⁸ Posvetovanje z delavci v pravni stroki, vprašanje 11.

orodjih, ob zagotavljanju ustreznega spoštovanja neodvisnosti sodstva. Komisija bo tudi povečala dostopnost svojih novih spletnih tečajev o Listini ter na svojem spletnem mestu še naprej zagotavljala informacije o Listini in njeni uporabi.

Komisija je priznala, da je mogoče z **digitalizacijo pravosodja** izboljšati zmogljivosti sodišč za učinkovito obravnavanje vprašanj v zvezi s temeljnimi pravicami⁹⁹, in zato podpira prizadevanja držav članic za digitalizacijo. Hkrati je treba digitalizacijo pravosodja izvajati na način, ki zagotavlja spoštovanje temeljnih pravic, tudi z zagotavljanjem, da so sojenja v živo na voljo strankam, ki jih potrebujejo za učinkovito uveljavljanje svojih temeljnih pravic¹⁰⁰.

4. Spodbujanje uporabe Listine kot vodila za institucije EU

Komisija v strategiji v zvezi z Listino poudarja, da je skladnost z Listino ključna za vzdržnost zakonodaje EU. Zavezala se je, da bo **ocenjevala, kako so z Listino skladne ključne pobude**, ki bi lahko pomembno vplivale na temeljne pravice, že od pripravljalne faze in skozi celoten postopek odločanja¹⁰¹.

Za boljšo pomoč osebju EU pri ocenjevanju učinkov na temeljne pravice je Komisija posodobila **smernice za svoje osebje o uporabi Listine pri ocenah učinka**¹⁰² ter jih bo razširjala kot vir informacij za oblikovalce politik na nacionalni in lokalni ravni, kot se je zavezala v strategiji. Poleg rednih usposabljanj o boljšem pravnem urejanju je Komisija pripravila **namenski tečaj usposabljanja o Listini EU o temeljnih pravicah v ocenah učinka**, da bi usposobila osebje EU o Listini in ga usmerjala pri ocenjevanju učinkov zakonodajnih predlogov na temeljne pravice v skladu s pravili za boljše pravno urejanje¹⁰³. Agencija FRA je institucijam EU in državam članicam svetovala tudi pri ocenjevanju učinkov osnutkov zakonodaje in politik na temeljne pravice. **Spletni tečaji** Komisije **o Listini** vsebujejo nasvete za osebje EU o tem, kako zagotoviti skladnost s temeljnimi pravicami pri oblikovanju zakonodajnih pobud.

Komisija se pri pripravi pobud opira na **prispevke deležnikov**, tudi v zvezi z **vklučevanjem Listine v svoje politike in predloge**¹⁰⁴. Civilna družba je vključena tudi prek različnih decentraliziranih oblik strukturiranega dialoga in posvetovanj ter sodeluje v številnih strokovnih skupinah Komisije. Z novo strategijo EU za civilno družbo se vzpostavlja skupni okvir za usmerjanje in krepitev sodelovanja Komisije z organizacijami civilne družbe.

⁹⁹ [COM\(2025\) 801 final](#); [COM\(2025\) 802 final](#), str. 2.

¹⁰⁰ [COM\(2023\) 786 final](#), Učinkovito pravno varstvo in dostop do njega, str. 5.

¹⁰¹ Te zaveze so nadaljevanje stalnih prizadevanj za obveščanje osebja EU o zahtevah glede temeljnih pravic, glej [COM\(2010\) 57 final](#).

¹⁰² C(2025) 8354. Smernice dopolnjujejo [orodje št. 29 iz zbirke orodij za boljše pravno urejanje](#) „Temeljne pravice, vključno s spodbujanjem enakosti“. V skladu z orodjem št. 29 morajo biti vsi akti in pobude Komisije skladni z Listino.

¹⁰³ Tečaj poteka prek spleta štirikrat na leto. V letih 2023 in 2024 se je približno 170 uslužbencev EU usposabljal na osmih tečajih usposabljanja. Štirje tečaji usposabljanja za leto 2025 so v teku.

¹⁰⁴ Tudi prek portala [Povejte svoje mnenje – Javna posvetovanja in povratne informacije](#) ter ciljno usmerjenih posvetovanj. Portal je bil posodobljen v enotno vstopno točko za javna posvetovanja, evropsko državljansko pobudo in interaktivno platformo za razprave.

Projektna skupina Komisije za enakost¹⁰⁵ si prizadeva za vključevanje vidika enakosti v vse pobude. Razvila je postopke za usmerjanje osebja Komisije pri zagotavljanju, da se s politikami, zakonodajo in programi financiranja EU spodbuja enakost žensk in moških ter preprečuje diskriminacija. Zagotovila je tudi usposabljanje osebja o vključevanju vidika enakosti¹⁰⁶. Poleg tega **strategije Unije enakosti** pomagajo prenašati enakost in nediskriminacijo v ukrepe politike¹⁰⁷.

Poleg tega uporabo Listine v institucijah EU usmerjajo **konvencije o človekovih pravicah, katerih pogodbenica je EU**¹⁰⁸, saj je EU dolžna pri pripravi zakonodaje spoštovati njihove standarde. S pristopom EU se tako krepi izvajanje Listine na področjih politik, na katera se nanašajo te konvencije¹⁰⁹. Proces pristopa EU k **Evropski konvenciji o človekovih pravicah** se je prav tako nadaljeval¹¹⁰, da bi se zagotovil dodaten zunanji nadzor nad temeljnimi pravicami v EU.

Komisija je za razvoj vključevanja Listine v celoten zakonodajni postopek EU **prav tako pozvala Evropski parlament in Svet, naj uporabita orodja, ki so jima na voljo**¹¹¹, za zagotovitev učinkovite uporabe Listine. Predsedstva Sveta so organizirala usposabljanje o uporabi Listine za osebje Sveta in delegacije držav članic. Leta 2024 je bilo usposabljanje osredotočeno na vlogo posamezne institucije pri ocenjevanju učinka na temeljne pravice pri izvajanju ocen učinka. Da bi to delo še okrepili, **Komisija spodbuja Evropski parlament in Svet, naj organizirata izmenjavo dobrih praks**, da se zagotovi spoštovanje Listine v celotnem zakonodajnem ciklu. **Svet poziva, naj v delovnih skupinah Sveta še naprej ozavešča o svojih smernicah glede skladnosti s temeljnimi pravicami.**

¹⁰⁵ Sestavljajo jo predstavniki služb Komisije in Evropske službe za zunanje delovanje, ki jih podpira sekretariat.

¹⁰⁶ Projektna skupina je do novembra 2024 organizirala 23 usposabljanj za osebje Komisije ter prispevala k povečanim dejavnostim ozaveščanja.

¹⁰⁷ [Enakost in vključevanje: ključni ukrepi – Evropska komisija](#). Komisija je oktobra 2025 sprejela [strategijo za enakost LGBTIQ oseb za obdobje 2026–2030](#). Strategija temelji na prejšnji, da bi z njo določili skupne cilje, zagotovili smernice in okrepili usklajevanje. [Načrt za pravice žensk](#), sprejet marca 2025, vključuje zaveze glede enakosti žensk in moških v skladu s členom 23 Listine. Strategija za enakost spolov za obdobje 2026–2030 bo temeljila na tem načrtu, v njej pa bodo predstavljeni ukrepi za spodbujanje enakosti spolov. [Aksijskemu načrtu EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025](#) bo sledila nova [strategija EU za boj proti rasizmu za obdobje 2026–2030](#). Aksijski načrt potrjuje, da ukrepi za boj proti diskriminaciji, rasizmu, ksenofobiji in drugim vrstam nestrpnosti temeljijo na uveljavljenem pravnem okviru EU, vključno z enakostjo in nediskriminacijo, kot je določeno v členih 20 in 21 Listine. Enako je poudarjeno v [strateškem okviru EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov za obdobje 2020–2030](#) v zvezi z ukrepi za boj proti anticiganizmu in diskriminaciji Romov. V vmesnem poročilu o njegovem izvajanju, objavljenem leta 2024, je kot horizontalno načelo poudarjena skladnost z Listino. Glej tudi [Strategijo EU za boj proti antisemitizmu in negovanje judovskega življenja \(2021–2030\)](#).

¹⁰⁸ Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima ([Pristop EU k Istanbulski konvenciji | EUR-Lex](#)). Istanbulska konvencija je postala druga mednarodna konvencija o človekovih pravicah, h kateri je EU pristopila, po Konvenciji Združenih narodov o pravicah invalidov ([Sklep – 2010/48 – SL – EUR-Lex](#)).

¹⁰⁹ Zlasti člen 21 o prepovedi diskriminacije, člen 23 o enakosti žensk in moških ter člen 26 o vključenosti invalidov. [Strategija o pravicah invalidov](#) vsebuje ukrepe za izvajanje Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov v EU v skladu s temeljnimi pravicami invalidov.

¹¹⁰ Predlog za izdajo mnenja na podlagi člena 218(11) PDEU z dne 21. novembra 2025.

¹¹¹ Kot so smernice Sveta za preverjanje skladnosti s temeljnimi pravicami, dok. št. 5377/15 z dne 20. januarja 2015, ali člen 40 Poslovnika Evropskega parlamenta in Medinstitucionalni sporazum o boljši pripravi zakonodaje (UL L 123, 12.5.2016, str. 12).

Komisija je v skladu s strategijo v zvezi z Listino še naprej zagotavljala, da so **notranji in zunanji ukrepi EU za spodbujanje in varstvo temeljnih pravic usklajeni** in se medsebojno krepijo. Leta 2020 je sprejela akcijski načrt EU za človekove pravice in demokracijo za obdobje 2020–2024¹¹². Načrt usmerja dvostransko in večstransko delo EU na področju človekovih pravic ter je usklajen z Listino¹¹³.

Na večstranski ravni EU sodeluje s Svetom za človekove pravice, Tretjim odborom in Generalno skupščino Združenih narodov ter podpira pooblastila in neodvisnost visokega komisarja za človekove pravice. EU je od leta 2020 izvedla več kot 60 dialogov in posvetovanj o človekovih pravicah s tretjimi stranmi¹¹⁴.

EU je v skladu s svojo zavezo, da bo **upoštevala Listino pri pripravi trgovinskih in naložbenih sporazumov in pogajanjih o njih**, še naprej spremljala, ali tretje države spoštujejo mednarodne standarde na področju človekovih pravic¹¹⁵. EU svojo trgovinsko politiko, vključno s poglavji o trgovini in trajnostnem razvoju v svojih trgovinskih sporazumih, izvaja ob upoštevanju sporočila iz leta 2022 Moč trgovinskih partnerstev: skupaj za zeleno in pravično gospodarsko rast¹¹⁶ in sporočila iz leta 2022 o dostojnem delu po vsem svetu¹¹⁷. Komisija je še naprej preučevala pritožbe deležnikov glede tega, da partnerji ne izpolnjujejo zavez, ki so jih sprejele pogodbenice trgovinskih sporazumov¹¹⁸.

Komisija je prav tako še naprej podpirala **države širitve pri usklajevanju s standardi EU na področju temeljnih pravic**. Države kandidatke se morajo postopoma uskladiti z določbami Listine, da bi do datuma pristopa dosegle popolno uskladitev. Komisija v zvezi s tem zagotavlja podporo v obliki finančne in tehnične pomoči ter spremlja napredek v okviru letnega širitvenega svežnja¹¹⁹.

Države kandidatke in države s pridružitvenim sporazumom lahko zaprosijo za **status opazovalke v agenciji FRA**, da bi jim pomagali uskladiti zakonodajo in politike s pravnim

¹¹² EU poroča o izvajanju [akcijskega načrta](#) v letnih poročilih o človekovih pravicah in demokraciji v svetu. Glej na primer [2024 Annual Report on Human Rights and Democracy in the World](#) (Letno poročilo o človekovih pravicah in demokraciji v svetu za leto 2024). Za njegovo izvajanje uporablja vsa razpoložljiva orodja, vključno s smernicami EU o človekovih pravicah, sklepi Sveta, demaršami, strateškim komuniciranjem in dialogi o človekovih pravicah.

¹¹³ V vmesnem pregledu leta 2023 je bilo ugotovljeno, da je bil akcijski načrt učinkovit pri usmerjanju zunanjih ukrepov na področju človekovih pravic in demokracije. Zato je bil akcijski načrt leta 2024 podaljšan do decembra 2027. [The EU extends its Action Plan on Human Rights and Democracy until 2027](#) (EU je podaljšala svoj akcijski načrt za človekove pravice in demokracijo do leta 2027).

¹¹⁴ Komisijo je podprla agencija FRA, ki je zagotovila primere, kako EU varuje Listino.

¹¹⁵ [Splošna shema preferencialov](#). Delo se izvaja v okviru posebnega spodbujevalnega režima za trajnostni razvoj in dobro upravljanje (GSP Plus) ter s sodelovanjem v okviru režima „Vse razen orožja“. Poleg tega je spoštovanje, spodbujanje in uresničevanje načel Mednarodne organizacije dela o temeljnih pravicah pri delu del zavez, ki so jih sprejele pogodbenice trgovinskih sporazumov. Te se nanašajo na zagotavljanje svobode združevanja in pravice do kolektivnih pogajanj, odpravo vseh oblik prisilnega ali obveznega dela, odpravo otroškega dela, odpravo diskriminacije pri zaposlovanju in poklicu ter zagotavljanje varnega in zdravega delovnega okolja.

¹¹⁶ [COM\(2022\) 409 final](#).

¹¹⁷ [COM\(2022\) 66 final](#).

¹¹⁸ [Enotna vstopna točka | Access2Markets](#).

¹¹⁹ Komisija pričakuje, da bodo partnerji širitvene politike vzpostavili institucije in okvire, ki bodo odražali tiste, ki se zahtevajo v državah članicah. Ocenjuje trenutno stanje in napredek.

redom na področju temeljnih pravic. Status opazovalke imajo trenutno Albanija, Severna Makedonija in Srbija, zanimanje za njegovo pridobitev pa so izrazile tudi druge države kandidatke¹²⁰.

5. Ozaveščanje ljudi o njihovih pravicah na podlagi Listine

Zadnje področje strategije v zvezi z Listino se osredotoča na ozaveščenost javnosti. **Raziskava Eurobarometer o poznavanju Listine**, izvedena spomladi 2025¹²¹, kaže, da je 49 % ljudi slišalo za Listino¹²², kar pomeni skromen napredek od leta 2019. Vendar je le 12 % anketirancev menilo, da so dobro seznanjeni s svojimi pravicami iz Listine, kar kaže na nadaljnjo potrebo po ozaveščanju. Anketiranci želijo izvedeti več o tem, kam se obrniti v primeru kršitve njihovih pravic (64 %) ¹²³, o vsebini Listine (62 %) in o tem, kdaj se uporablja (62 %) ¹²⁴.

Učinkovito pravno varstvo je bistvenega pomena, saj posameznikom omogoča uveljavljanje temeljnih pravic. Raziskava Eurobarometer iz leta 2025 kaže, da bi se v primeru kršitve pravic iz Listine 23 % ljudi pritožilo policiji, 21 % bi se jih obrnilo na institucijo EU, 18 % pa na nacionalno sodišče. Samo 5 % bi jih stopilo v stik z organizacijo civilne družbe. Ti rezultati se le nekoliko razlikujejo od raziskave iz leta 2019.

Komisija je že v strategiji iz leta 2010 ugotovila, kako težko je ljudem poznati ustrezna pravna sredstva v primerih, ko je Listina kršena. Komisija v povprečju prejme 1 500 pisem državljanov na leto o kršitvah temeljnih pravic, ki se večinoma nanašajo na primere, za katere ni pristojna, ker primeri niso povezani s pravom EU. Ker imajo države članice glavno odgovornost za zagotavljanje pravnih sredstev v posameznih primerih, jih je Komisija v strategiji v zvezi z Listino pozvala, naj oblikujejo pobude za spodbujanje ozaveščenosti ljudi o njihovih pravicah iz Listine in o tem, kam naj se obrnejo, kadar so njihove pravice kršene, zlasti z opolnomočanjem lokalnih predstavnikov. Vendar so takšne pobude javnosti še vedno precej neznane¹²⁵. **Javnosti se torej lahko zagotovi več informacij o tem, kako poiskati učinkovita pravna sredstva. Komisija zato poziva države članice, naj sodelujejo z neodvisnimi institucijami za temeljne pravice in civilno družbo pri izmenjavi informacij**

¹²⁰ Sodelovanje kot opazovalka v agenciji FRA je na primer koristno za izboljšanje zbiranja podatkov, usposabljanja in krepitve zmogljivosti.

¹²¹ Posebna raziskava Eurobarometer št. 563; raziskava temelji na razgovorih s 26 319 osebami po vsej EU.

¹²² Seznanjenost z Listino se je v primerjavi z raziskavo iz leta 2019 (posebna raziskava Eurobarometer št. 487b) povečala v 24 od 27 držav članic. Največje povečanje seznanjenosti so zabeležili Malta (+24 odstotnih točk), Ciper (+17 odstotnih točk) in Madžarska (+15 odstotnih točk). V Avstriji (-4 odstotne točke) in Romuniji (-3 odstotne točke) so se številke znižale, medtem ko so v Grčiji ostale nespremenjene. To pomeni povečanje za 6 odstotnih točk v primerjavi z letom 2019 in za 10 odstotnih točk v primerjavi z najzgodnejšimi razpoložljivimi podatki iz leta 2012.

¹²³ Povečanje za 3 odstotne točke v primerjavi z raziskavo iz leta 2019.

¹²⁴ Povečanje za 1 odstotno točko v primerjavi z raziskavo iz leta 2019. Le 11 % anketirancev je lahko opredelilo, kdaj se Listina uporablja, tj. kdaj institucije EU ukrepajo in kdaj države članice izvajajo pravo EU. To kljub temu pomeni izboljšanje v primerjavi s 7 % iz raziskave iz leta 2019. Posebna raziskava Eurobarometer št. 563, str. 18 in 35; posebna raziskava Eurobarometer št. 487b, str. 15.

¹²⁵ 92 % vprašanih informacijskih točk je navedlo izmenjavo informacij in dobrih praks v zvezi z Listino, vendar podatkov o zagotavljanju informacij javnosti ni na voljo. Le 20 % vprašanih organizacij civilne družbe poroča, da spodbujajo uporabo Listine z zagotavljanjem informacij o razpoložljivih pravnih sredstvih; posvetovanje s civilno družbo, vprašanje 20.

o temeljnih pravicah in o pravnih sredstvih, ki so na voljo v primerih kršitev temeljnih pravic na vseh ravneh.

Komisija je v strategiji v zvezi z Listino poudarila tudi **ključno vlogo lokalnih organov pri ozaveščanju o Listini**. Lokalni in regionalni organi imajo dobre možnosti za organizacijo pobud za ozaveščanje, vključno s kampanjami obveščanja, dejavnostmi vključevanja skupnosti, usposabljanji za lokalne uradnike in izobraževalnimi dejavnostmi, kot so „dnevi Listine“. Čeprav je ta možnost trenutno premalo izkoriščena¹²⁶, so ta prizadevanja še vedno pomembna za približevanje Listine ljudem.

Komisija je prav tako opozorila na pomen pojasnjevanja temeljnih pravic ljudem s pomočjo zgodb iz resničnega življenja. V letih 2021 in 2022 je izvedla kampanjo ozaveščanja, s katero je ljudi obveščala o njihovih pravicah iz Listine¹²⁷. Leta 2025, ob **25. obletnici razglasitve Listine**, Komisija vodi kampanjo v družbenih medijih za ozaveščanje o posameznih členih Listine in o tem, kaj temeljne pravice pomenijo ljudem¹²⁸.

V okviru programa Erasmus+ so bili prav tako podprti projekti na področju temeljnih pravic in **seznanjanja mladih s pravicami iz Listine**¹²⁹. Poleg tega je izobraževanje o temeljnih vrednotah in človekovih pravicah ključni del agende o vzgoji za globalno državljanstvo v okviru programa izobraževanja in ozaveščanja o razvoju (DEAR)¹³⁰.

Komisija se je v strategiji v zvezi z Listino zavezala tudi, da bo **ozaveščala otroke o njihovih pravicah** na podlagi strategije EU o otrokovih pravicah¹³¹. Strategija, sprejeta leta 2021, je bila pripravljena skupaj z otroki in za otroke, da bi politike in zakonodajo EU približali otrokom¹³². Otroci so prav tako sodelovali pri pripravi smernic za poenostavitev in večjo dostopnost dokumentov¹³³. Odkar je bila leta 2022 ustanovljena **platforma EU za udeležbo otrok**¹³⁴, so otroci vključeni v posvetovanja o izbranih pobudah za politike in v „prevajanje“ teh pobud v otrokom prijazne oblike.

Da bi dodatno okrepila zagotavljanje informacij in ozaveščanje o Listini, **bo Komisija še naprej financirala ta prizadevanja na nacionalni, lokalni in regionalni ravni** prek programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote ter njegovega naslednika, predlaganega

¹²⁶ Posvetovanje z lokalnimi in regionalnimi organi, vprašani 12 in 13, na kateri so 4 % anketirancev odgovorili, da so izvajali dejavnosti komuniciranja o temeljnih pravicah s svojo skupnostjo, 6 % pa jih je te dejavnosti izvajalo z lokalnimi politikami.

¹²⁷ [#RightHereRightNow](#). Kampanja je zajemala pet temeljnih pravic, pri čemer so bile ciljne skupine iz starostnih razredov 15–24 in 25–39 let na Cipru, Malti, Nizozemskem in Švedskem. Za posameznike, ki so bili izpostavljeni kampanji, je za 30 % večja verjetnost, da poznajo Listino, in za 14,85 % večja verjetnost, da se zavedajo vloge EU pri varstvu temeljnih pravic.

¹²⁸ EU Rights (Pravice v EU) | LinkedIn; [EU Justice and Consumers \(Pavosodje in potrošniki v EU\) | Facebook](#).

¹²⁹ [COM\(2024\) 456 final](#), str. 13–15.

¹³⁰ [Projekti – program EU DEAR](#).

¹³¹ [Strategija EU o otrokovih pravicah, COM\(2021\) 142 final](#).

¹³² Glej [Načrt Evropske unije o otrokovih pravicah](#), lahko berljivo različico strategije za otroke.

¹³³ [Creating child-friendly versions of written documents, a guide](#) (Priprava otrokom prijaznih različic pisnih dokumentov, vodnik).

¹³⁴ [Platforma EU za udeležbo otrok | Evropska unija](#). Spletno mesto platforme zagotavlja informacije za otroke in o njihovih pravicah na otrokom prijazen in na otroke osredotočen način. Platforma spodbuja in uresničuje pravico otrok, da so slišani.

sklopa programa AgoraEU CERV+, ko bo ta sprejet, ter z lastnim ozaveščanjem, vključno s komunikacijskimi dejavnostmi in konferenco ob 25. obletnici Listine.

6. Zaključek

Četrto stoletje po razglasitvi **Listina trdno usmerja politike in zakonodajo EU ter njihovo izvajanje in uporabo v državah članicah**. Ta vmesni pregled kaže, da je bila večina zavez politike iz strategije v zvezi z Listino izpolnjena. Komisija je okrepila sodelovanje z državami članicami, podprla civilno družbo in neodvisne organe za temeljne pravice, spodbujala izobraževanje v pravosodju ter okrepila uporabo Listine v zakonodajnih postopkih. Posvetovanja, izvedena za ta pregled, dodatno potrjujejo, da deležniki po vsej EU sprejemajo pomembne ukrepe v skladu s strategijo.

Hkrati ostajajo izzivi pri zagotavljanju učinkovite uporabe Listine. Izboljšati je treba ozaveščenost javnih organov, delavcev v pravni stroki in širše javnosti o Listini. Stalna krepitev zmogljivosti, boljši dostop do informacij ter spremljanje in izvrševanje ostajajo bistveni za zagotavljanje doslednega izvajanja in uporabe Listine na vseh ravneh. Prizadevanja bi se morala osredotočiti zlasti na povečanje zagotavljanja informacij in usposabljanja, da bi lahko še veliko več javnih uslužbencev, deležnikov civilne družbe in delavcev v pravni stroki imelo koristi od takih ukrepov in pomagalo povečati splošno uporabo Listine. Ta vmesni pregled določa nadaljnje ukrepe na teh področjih.

Komisija bo v drugi polovici izvajanja strategije v zvezi z Listino še naprej izpopolnjevala svoja letna poročila o uporabi Listine in sprejela okrepljene ukrepe za podporo izvajanju in uporabi Listine v državah članicah. Organizirala bo delo informacijskih točk za Listino kot mreže Komisije, da bi jih podprla pri zagotavljanju učinkovitega usklajevanja in sodelovanja pri uporabi Listine, ter začela izvajati program vzajemnega učenja za pomoč nacionalnim deležnikom pri izmenjavi dobrih praks glede Listine na vseh ravneh. Potrebna so tudi nadaljnja prizadevanja za zagotovitev, da bodo civilna družba, zagovorniki človekovih pravic in neodvisni organi za temeljne pravice še naprej opolnomočeni za podpiranje uporabe Listine. Komisija bo izvajala ukrepe v okviru strategije EU za civilno družbo in preučila potrebo po dodatnih smernicah glede vloge nacionalnih institucij za človekove pravice v skladu s pravom EU.

Potrebno je odločno ukrepanje za okrepitev spoštovanja in varstva pravic iz Listine na vseh področjih politike EU. Države članice in druge deležnike se zato spodbuja, naj to poročilo razširjajo na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Za zagotavljanje izvajanja in uporabe Listine od leta 2026 do leta 2030 in naprej je potrebno stalno sodelovanje med institucijami EU, državami članicami in drugimi deležniki.